

Høst 2018

Kursoppgaver

Program for alle kurs

Enkelte justeringer av programmet kan bli foretatt i løpet av kursperioden.

FØRSTE DOBBELTTIME

Kursoppgave 1

(a) Forklar innholdet i *Coase-teoremene*. Gjør i den forbindelse rede for forskjellige typer av transaksjonskostnader og hvilken betydning disse kan ha for eventuell inngåelse av avtaler.

(b) Hvilke konsekvenser kan transaksjonskostnader ha for avtaleinngåelser?

(c) Hvilke transaksjonskostnader oppstår i forbindelse med omsetning av (i) boliger, (ii) juridiske tjenester, (iii) legetjenester?

(d) Gjør rede for hvilken lærdom lovgiver kan trekke av *Coase-teoremene*. Diskuter lovregulering som bidrar/kan bidra til å senke transaksjonskostnadene på disse områder.

(e) Bør alle tiltak som kan redusere transaksjonskostnadene iverksettes? Gi eksempler på institusjoner som kan ha oppstått som konsekvens av høye transaksjonskostnader.

(f) Kan det være en fordel for den ene part frivillig å gi den annen part opplysninger som den annen part kan dra nytte av i forhandlingene?

ANDRE DOBBELTTIME

Kursoppgave 2:

1. Bruk en modell for fullkommen konkurranse til å analysere virkninger av strengere straff for kjøp og salg av ecstasy.

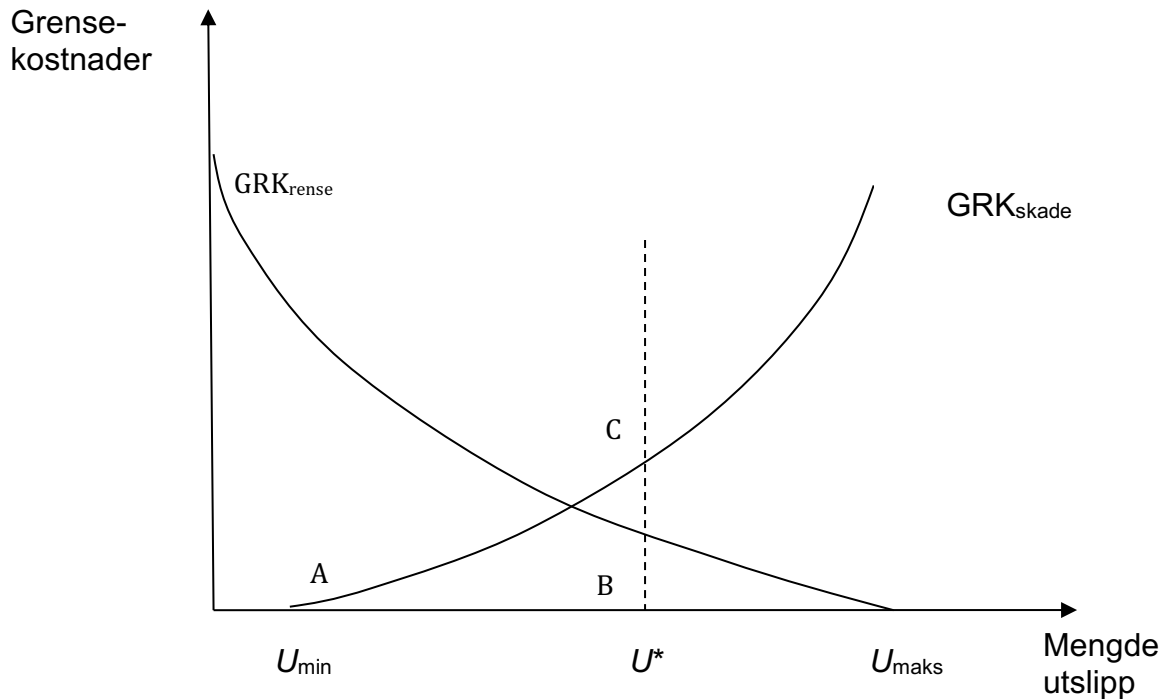
2. Hvilke av straffens formål og virkninger er modellen egnet, eventuelt ikke egnet, til å belyse?

3. Hvilke virkninger kan høyere bevilgninger til politiet få for pris og omsatt mengde av ecstasy?

Kursoppgave 3:

Anta en situasjon der to aktører, Alfa och Beta, med motstridende interesser har fri tilgang til en naturressurs, i dette tilfelle en elv. Alfa, en forurensende bedrift, bruker elven som mottager av utslipp. Beta bruker rent vann i produksjon.

La horisontale x-aksen betegne mengden forurensning (målt som utslipp i passende enheter) fra Alfa. La GRK_{rense} og GRK_{skade} betegne henholdsvis marginal renseskostnad for Alfa og marginal forurensningsskade for Beta (se Figur 1).

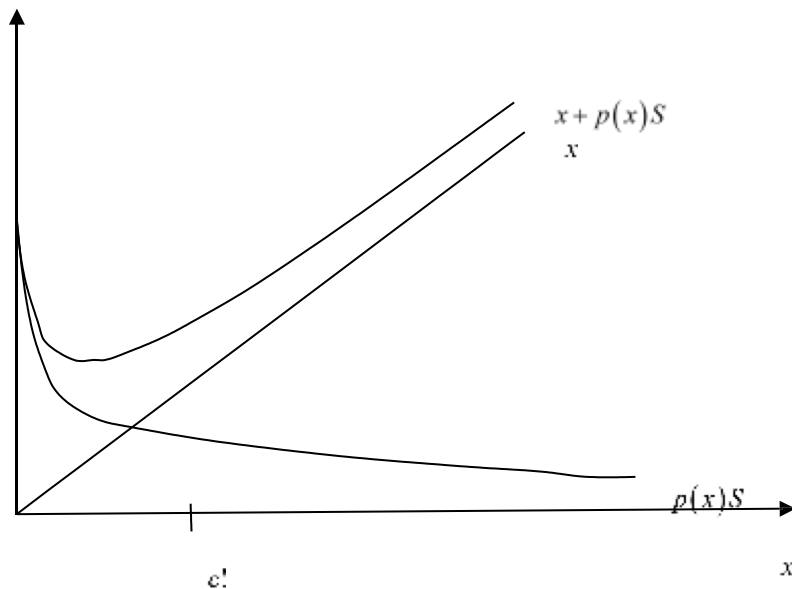
Besvar spørsmål 1–5:

1. Hva er tolkningen av arealet ABC i Figur 1?
2. Hva er Pareto-effektivt omfang av forurensningen (optimal mengde utslipp) i dette fall og hvorfor U^* ikke er et slikt omfang?
3. Anta at økonomien generelt er uregulert; spesielt er det ingen regulering av utslipp i elv. Hvilket omfang av forurensning vil i så fall bli realisert
  - a. dersom avtaler om forurensning ikke kan håndheves gjennom domstolene?
  - b. dersom partene fritt og uten transaksjonskostnader kan inngå avtaler om forurensning som kan håndheves gjennom domstolene?
4. Anta at rettssystemet legger den rettslige rådigheten over elven til Beta. Hva menes med at Beta kan ha tinglig eller erstatningsrettslig vern for sin rådighet? Hvilken betydning kan valget av rådighetsvern ha for utfallet i figuren når det forutsettes full adgang til kontraktsinngåelse og ignorerbare transaksjonskostnader?

TREDJE DOBBLETTIME

Kursoppgave 4:

Aktiviteten i en virksomhet A medfører sannsynlighet p for skade av omfang S på en virksomhet B. Omfanget av As aktivitet kan ikke varieres innenfor den tidshorizonten som betraktes, men A kan redusere sannsynligheten for skade ved å investere et beløp x i forebyggende tiltak (påta seg en aktsomhetskostnad). Dette betyr at sannsynligheten for skade er en avtakende funksjon av x , betegnet $p(x)$ (x og S måles i passende enheter). Figuren nedenfor viser aktsomhetskostnader x , forventete skadekostnader $p(x)S$ og forventede totale kostnader $x + p(x)S$:

Besvar følgende spørsmål:

1. Hvilket aktsomhetsnivå x minimerer totale forventede kostnader?
2. Anta at A og B ikke kjenner hverandres identitet før en eventuell skade inntreffer. Hvilket aktsomhetsnivå vil bli realisert under rettsnormen intet ansvar (A betaler ikke erstatning for inntruffet skade) og under rettsnormen objektivt ansvar (A betaler erstatning for inntruffet skade uansett aktsomhetsnivå)? Sammenlign med svaret i oppgave 1.
3. Anta at det under de samme forutsetninger innføres culpa-ansvar, det vil si A må betale erstatning dersom det inntreffer skade og aktsomhetsnivået var lavere enn kravet $c!$ som definert i figuren. Forklar hvilket aktsomhetsnivå A vil velge.
4. Vil B ønske at A er underlagt objektivt ansvar eller culpa-ansvar?
5. La culpanormen definert i oppgave 3 være gjeldende bakgrunnsrett (deklaratorisk rett). Anta nå imidlertid at A og B kjenner hverandres identitet og at avtaler om rettsnormer kan inngås med ubetydelige transaksjonskostnader. Hvilken betydning vil dette kunne få for B?

FJERDE DOBBELTTIME

Kursoppgave 5

1. Anta at du som advokat blir kontaktet av Peder Ås som mener at Marte Kirkerud skylder ham 100 000 kroner. Etter å ha sett på saken, regner du det som sikkert at det ikke kan reises tvil om selve beløpet og at sannsynligheten for å vinne frem er 70 prosent. Marte Kirkerud har ved sin advokat fått opplyst at saken nok står ganske svakt, og at hun ikke kan regne med mer enn 30 prosent sannsynlighet for å vinne frem i retten. Men beløpet vil med sikkerhet bli fastsatt til 90 000 kroner. Sakskostnadene vil bli 7000 kroner for hver av partene. Begge parter får dessuten beskjed om at forhandlingskostnadene i forbindelse med et eventuelt forlik vil beløpe seg til 6000 kroner for hver av dem. Partene har full informasjon om hvilke forutsetninger den annen part legger til grunn. Partene stiller seg ikke prinsipielt uvillige til å vurdere et forlik.

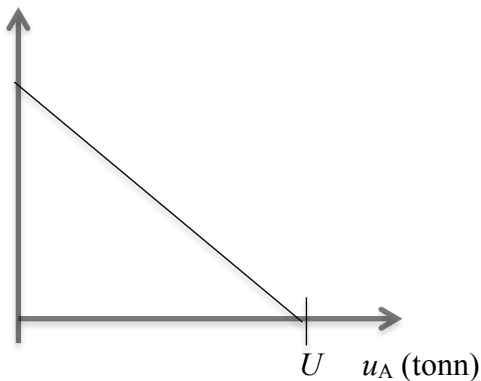
- (a) Hva vil et akseptabelt forlik for Peder Ås kunne gå ut på?
- (b) Vil du som advokat for Peder Ås anbefale forlik?
- (c) Hvor lavt kan Marte Kirkeruds anslag for domstolens beløpsfastsettelse være uten at forlik blir umulig?

2. Anta at Peder Ås har mottatt et krav på 10 000 kroner som han antar at saksøker, Marte Kirkerud vil ha sannsynligheten 0,5 for å få rettens medhold i. Anta videre at han anslår Marte Kirkeruds sakskostnader til 6000 kroner og sine egne til 8000 kroner, og at det ikke er andre kostnader forbundet med saken enn disse. Anta at Marte Kirkerud har samme oppfatning som Peder Ås om sannsynlighet og beløp. Hva vil du som advokat for Marte Kirkerud anbefale? Hvilken betydning har forhandlingskostnadene for spørsmålet om forhandlinger vil finne sted?

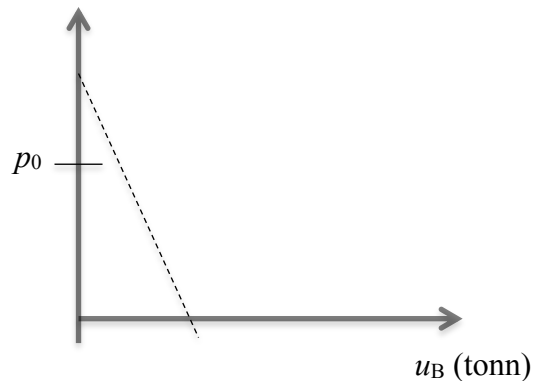
FEMTE DOBBELTTIME

Kursoppgave 6:

Anta at en virksomhet A på marginen verdsetter rett til forurensende utlipp av svoveldioksid (SO_2) som vist ved den fallende kurven i figur 1a: Langs den horisontale akse måles omfanget av utlipp, u_A , i tonn SO_2 . Langs den vertikale akse måles verdsettelsen i kroner per tonn. Figur 1b gjelder tilsvarende virksomhet B. (De marginale verdsettelseskurvene kan alternativt—lest mot origo—omtales som marginale renseskostnader.)

Figur 1a

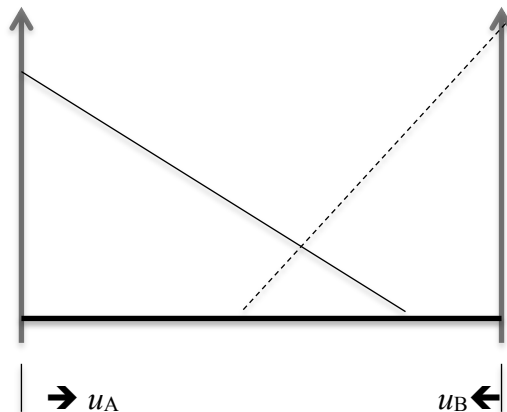
Figur 1b

Anta at i A i utgangspunktet har rett til å slippe ut $u_A = U$ tonn SO_2 som vist i figur 1a, mens B ikke har rett til utlipp ($u_B = 0$).

Spørsmål 1: Hva er virksomhet A's totale verdsettelse av retten til SO_2 -utlipp i omfang U ?

Hva ville B's totale verdsettelse av den samme utslippsretten være?

Spørsmål 2: Hva menes med en samfunnsøkonomisk effektiv fordeling av retten til utlipp? Finn den samfunnsøkonomisk effektive fordelingen av retten til SO_2 -utlipp (bruk figur 2).

Figur 2

Spørsmål 3: Anta at retten til SO₂ utlipp er omsettelig, og at A og B kan inngå kontrakter med ignorerbare transaksjonskostnader. Forklar mulige utfall i en slik situasjon (benytt gjerne figur 2).

Anta at det finnes en stor mengde virksomheter av type A og en stor mengde virksomheter av type B, og at det etableres et såkalt frikonkurransemarked i utlippstillatelser for SO₂ (aktørene kan kjøpe og selge tillatelser til en pris de oppfatter som gitt, uavhengig av eget valg av kvantum).

Spørsmål 4: Forklar hvor mange utlippstillatelser virksomhet B vil ønske å kjøpe dersom den tilbys tillatelser til prisen p_0 per tonn SO₂ i figur 1b. Hva menes med B's etterspørselskurve for SO₂-utlipp?

Spørsmål 5: Sammenlign utslippsavgifter med et system med omsettelige utlippstillatelser med hensyn til effektivitets- og fordelingsvirkninger.

Kursoppgave 7:

En bedrift X kan ved å pådra seg utgifter på 15 helt forhindre at det skjer skade på en bedrift Y's eiendom. Hvis X ikke pådrar seg utgiften, vil Y lide et tap på 50, som Y ifølge erstatningsretten kan få erstattet av X. Det vil imidlertid være tvil om hvorvidt dommeren vil anse det for bevist at X er den skyldige. Y vil derfor bare vinne en rettssak med sannsynligheten 75%. Kostnaden til rettssak er 50 for hver av de to. Den som vinner saken får dekket alle sine saksutgifter av den annen.

Vi sammenligner nå to situasjoner. I den ene har X all forhandlingsmakten og kan forut for rettssaken tilby Y en betaling, som Y foretrekker fremfor å gå i retten. I den andre situasjonen har Y all forhandlingsmakten og kan i et ultimatum tilby X, at X kan slippe rettssak ved å betale et beløp til Y.

Spørsmål 1: Hva vil X tilby i den første situasjonen?

Spørsmål 2: Hva vil Y tilby i den andre situasjonen?

Spørsmål 3: Vil X pådra seg utgiften på 15 i begge situasjoner? Forklar svaret.